

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СВІТОВА ЕКОНОМІКА
ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ
ВІДНОСИНИ”**

(галузь знань 0302 «Міжнародні відносини»,
освітньо-кваліфікаційний рівень – «Бакалавр»,
напрямок підготовки – 6.030202 «Міжнародне право»)

для студентів заочної форми навчання

**Харків
2014**

Плани семінарських занять з навчальної дисципліни «Світова економіка та міжнародні економічні відносини» (галузь знань 0302 «Міжнародні відносини», освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр», напрям підготовки – 6.030202 «Міжнародне право») для студентів заочної форми навчання / уклад.: О. А. Гриценко, Л. В. Нечипорук. – Х. : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого», 2014. – 28 с.

У к л а д а ч і :   О. А. Гриценко,
                              Л. В. Нечипорук

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 2 від 18.02.2014 р.)*

1. ЗАГАЛЬНІ ПОРАДИ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ І ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Дисципліна «Світова економіка та міжнародні економічні відносини» дає можливість сформувати систему знань про соціально-економічні проблеми світового господарства, закономірності розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, зрозуміти теоретичні основи світової економіки, специфіку її формування, особливості та тенденції сучасного її розвитку.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування системного наукового уявлення про сутність світової економіки; критерії класифікації країн світу на окремі групи; сутність, принципи, форми, суб'єкти та об'єкти міжнародної економічної діяльності країн світу, форми та середовище міжнародних економічних відносин.

Методологічна функція семінарських занять полягає у набутті студентами знань щодо закономірностей розвитку світового господарства; критеріїв класифікації країн за рівнем соціально-економічного розвитку; форм і сучасних тенденцій розвитку міжнародної торгівлі, методів міжнародної торгової політики та особливостей їх застосування; закономірностей міжнародного руху капіталів; причин, форми й наслідків трудової міграції, методів регулювання міжнародних міграційних процесів; закономірностей функціонування ТНК та ВЕЗ; етапів розвитку світової валютної системи та напрямів її сучасної трансформації, режимів встановлення валютних курсів, причин і наслідків курсових коливань, методів державного регулювання валютного курсу; форм міжнародних розрахунків, принципів побудови платіжного балансу, заходів державного впливу на вирівнювання платіжного балансу; закономірностей міжнародної економічної інтеграції.

Практична функція семінарських занять передбачає формування у студентів навичок аналізу участі країни в міжнародній торгівлі; оцінки наслідків застосування різноманітних методів міжнародної торгової політики; набуття умінь викривати офшорні схеми, що використовуються як засіб податкової оп-

тимізації; вирізняти ситуації, у яких необхідно застосовувати правові важелі регулювання міграційних процесів; оцінювати наслідки діяльності міжнародних корпорацій, обґрунтовувати пропозиції щодо вирівнювання балансу інтересів держави та ТНК; розраховувати валютний курс; аналізувати структуру та динаміку платіжного балансу, їх вплив на національну економіку; аналізувати процеси співробітництва України з міжнародними економічними організаціями; користуватися сучасною науковою літературою, статистичними довідниками, електронними джерелами інформації.

На семінарських заняттях студентам заочного відділення рекомендовано розглянути дві теми. Кращій підготовці до занять і більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу сприяє виконання завдань для самостійної роботи: формулювання відповідей на теоретичні та тестові запитання для самоконтролю, розв'язання практичних завдань, опрацювання рекомендованої літератури.

2. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Світова економіка: сутність, структура, тенденції розвитку

План

1. Поняття світового господарства та етапи його розвитку.
2. Тенденції та проблеми розвитку світової економіки на межі II та III тисячоліть.
3. Структура світової економіки. Типологія країн світу.
4. Форми міжнародних економічних відносин (МЕВ).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Питання для самоконтролю

1. Визначте поняття світового господарства.
2. Назвіть етапи розвитку світового господарства.
3. Яке значення має міжнародний поділ праці в умовах сучасного світового господарства?
4. Які тенденції та проблеми розвитку світової економіки спостерігаються на межі II та III тисячоліть?
5. Які чинники впливають на наростання нерівності людського розвитку між постіндустріальними та бідними країнами?
6. Визначте основні суб'єкти світового господарства.
7. Розкрийте загальну характеристику економіки розвинутих країн.
8. Установіть соціально-економічну структуру країн, що розвиваються, та основні напрями структурних змін.
9. Яким чином можна визначити вплив іноземного капіталу на економічний розвиток країн, що розвиваються?
10. Які чинники сприяють зміщенню центру тяжіння у бік Китаю, Індії та інших азійських країн, а також країн Латинської Америки?

11. Означте загальну характеристику господарства країн із перехідною економікою.

12. Дайте загальну характеристику МЕВ.

Практичні завдання

1. Надайте загальну характеристику господарства країн із перехідною економікою. Які основні напрями структурних змін є неминучими в таких країнах. Висуньте свої пропозиції до Національної програми переходу до ринкової економіки та постіндустріального суспільства.

2. Характеризуючи тенденції та проблеми розвитку світової економіки, узагальніть досвід країн світу щодо подолання наслідків світової фінансової кризи (http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=48272) та визначте найбільш прийнятні шляхи подолання кризових явищ для України.

3. Ураховуючи те, що Європейський Союз (ЄС) – найбільший у світі спільний ринок, багато підприємців із різних країн світу, в тому числі з України, прагнуть експортувати свою продукцію до ЄС. Проте іноді потенційним експортерам бракує інформації стосовно того, яким чином експортувати свою продукцію відповідно до правил та вимог Євросоюзу. Знайдіть необхідну інформацію та підготуйте тези доповіді про умови торгівлі з ЄС, зокрема стосовно діючих мит, преференційних торговельних угод, статистичних даних, інших специфічних вимог до продукції тощо. Використайте матеріал сайту «Служба підтримки експорту»: http://exporthelp.europa.eu/thdapp/index_ru.html.

4. За основними економічними ознаками порівняйте три групи країн світової економіки: з розвинутою економікою; з перехідною економікою; з неринковою економікою (або ті, що розвиваються).

5. Які з наведених нижче прикладів вкладення капіталу можна вважати прямими закордонними інвестиціями:

1. Китайський інвестиційний фонд придбав казначейські

векселі США на суму 150 млн. дол.

2. Німецька автомобільна компанія придбала акції американської автомобільної фірми на суму 20 млн. дол.; загальна вартість акцій цієї фірми складає 300 млн. дол.;

3. Англійська і французька компанія створили в Росії спільне підприємство з рівними частками в уставному капіталі.

Обґрунтуйте відповідь.

Тестові питання

1. *Суб'єктами світового господарства є:*

а) національні господарства; регіональні економічні угруповання; міжнародні корпорації; міжнародні економічні організації;

б) домогосподарства, фірми, держава;

в) міжнародні економічні організації;

г) МВФ та інші міжнародні фінансові установи;

д) ТНК, міжнародні організації, міжнародні інтеграційні об'єднання.

2. *Міжнародний поділ праці (МПП); інтернаціоналізація економіки; міжнародна конкуренція є економічними засадами:*

а) функціонування світового господарства;

б) міжнародної кооперації;

в) міжнародної торгівлі;

г) міжнародного руху капіталу;

д) міжнародного науково-технічного обміну.

3. *Формування, розвиток та поглиблення економічних взаємозв'язків між країнами завдяки відкритості національних економік - це:*

а) Інтернаціоналізація економіки;

б) Економічні засади функціонування світового господарства;

в) міжнародний поділ праці;

г) Економічні засади міжнародної конкуренції;

д) Економічні засади політики протекціонізму.

4. *Спеціалізація країн на виробництві певних видів товарів відповідно до їхніх природно-кліматичних, історичних та економічних умов - це:*

- а) Міжнародний поділ праці (МПП);
- б) міжнародна кооперація;
- в) міжнародна торгівля;
- г) Економічні засади міжнародної конкуренції;
- д) Економічні засади політики вільної торгівлі.

5. *Формою міжнародних економічних відносин не є:*

- а) міжнародна торгівля товарами та послугами;
- б) рух капіталу; - міграція роб. сили;
- в) науково-технічний обмін;
- г) валютно-кредитні відносини.
- д) міжнародна конкуренція.

6. *Визначте форму торговельних бар'єрів, яка не є суттєвою перешкодою для вільної торгівлі:*

- а) імпортне мито;
- б) сертифікація товарів;
- в) ліцензії на експорт;
- г) експортна квота;
- д) ліцензії на імпорт.

7. *Різниця між імпортним митом і квотою полягає у тому, що тільки мито:*

- а) сприяє скороченню міжнародної торгівлі;
- б) призводить до підвищення цін;
- в) збільшує доходи державного бюджету;
- г) сприяє зниженню життєвого рівня у державі;
- д) сприяє профіциту держбюджету.

8. *Наслідком політики протекціонізму не може бути:*

а) захист молодих галузей економіки від іноземної конкуренції;

- б) збільшення внутрішньої зайнятості;
- в) досягнення вищого рівня задоволення потреб торгуючих країн;
- г) запобігання демпінгу;
- д) запобігання торговим війнам.

9. Розробляючи стратегію розвитку з урахуванням феномену глобалізації, уряд країни повинен виходити з такої позиції:

- а) впливу глобалізації можна уникнути;
- б) можна скористатися перевагами глобалізації й уникнути її вад;
- в) глобалізацією можна керувати;
- г) глобалізації не можна протидіяти;
- д) феномен глобалізації можна не враховувати, бо його немає.

10. При визначенні власної моделі економічного розвитку урядовими країнами з перехідною економікою найдоцільніше обрати такий шлях:

- а) копіювати моделі розвитку найрозвинутіших країн;
- б) слідувати пропозиціям і вимогам МВФ, Світового банку й Світової організації торгівлі;
- в) узгоджувати вимоги процесу глобалізації з особливостями національної економіки;
- г) спиратись на досвід розвитку національної економіки;
- д) будь-який рух є цілком виправданий.

Список рекомендованої літератури

Зовнішньоекономічна діяльність [Текст] : навч. посіб. / А. П. Рум'янцев, Н. С. Рум'янцева. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : ЦУЛ, 2012. - 296 с.

Міжнародна економіка [Текст] : навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін.; за заг. ред. С. М. Макухи. – Х. : Право, 2012. – 192 с.

Міжнародна економіка [Текст] : навч. посіб. / С.В. Фо-

мішин, А.В. Рибчук, А.П. Румянцев, П.В. Гудзь та ін.; за ред. С.В. Фомішина. – Львів: Новий Світ-2000. – 2011. - 446 с.

Міжнародна економіка [Текст] : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / К. С. Солонінко. - К. : Кондор, 2010. – 380 с.

Міжнародна економіка: [Текст] : навч. посіб. / За ред. А.О. Задої, В.М. Тарасевича - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 416 с.

Міжнародна економічна діяльність України [Текст] : навч. посіб / С. В. Бестужева. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 212 с.

Міжнародна торгівля та інвестиції : навч. посіб. / І. І. Павленко, О. В. Варяниченко, Н. А. Навроцька - К. : ЦУЛ, 2012. – 256 с.

Міжнародні економічні відносини [Текст] : навч. посіб. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – 8-ме вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2011. – 469с.

Міжнародні економічні відносини [Текст] : навч. посіб. / І. В. Амеліна, Т. Л. Попова, С. В. Владимиров. - К. : ЦУЛ, 2013. - 256 с.

Світова економіка [Текст] : навч. посіб. / Ю. Г. Козак, В. В. Ковалевський, Н. С. Логвінова, А. А. Наумчик – К. : ЦНЛ, 2010. – 328с.

Світова економіка [Текст] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. курсу / О. В. Килин; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2011. – 287 с.

Методичні поради до семінарського заняття

При вивченні даної теми важливо засвоїти: по-перше, зміст і закономірності розвитку світового господарства; по-друге, сутність, форми прояву міжнародного поділу праці як матеріальної основи світового господарства; по-третє, принципи абсолютних та порівняльних переваг для країн-учасниць у міжнародному поділі праці; по-четверте, зміст, та тенденції розвитку міжнародних економічних відносин.

Розглядаючи поняття світового господарства, важливо зрозуміти зміст дисципліни «Світова економіка та міжнародні економічні відносини», яка вивчає закони і закономірності роз-

витку світового господарства; економічні відносини, що виникають між державами, їх угрупованнями, міжнародними економічними організаціями та окремими економічними суб'єктами, які знаходяться в різних країнах.

Аналізуючи економічні засади функціонування світового господарства, слід уяснити, що ними є: міжнародний поділ праці (МПП); інтернаціоналізація економіки; міжнародна конкуренція.

Слід зрозуміти, що вирішальний фактор формування світової економіки та світового господарства в цілому – є міжнародний поділ праці (МПП). Його можна визначити як спеціалізацію окремих країн у рамках світового господарства на тих чи інших видах продукції і послуг, що обумовлює і передбачає обмін цих товарів і послуг на світовому ринку. Завдяки участі в МПП держави мають певні переваги, завдяки чому вони можуть підвищити ефективність національної економіки та добробут свого населення. Аналізуючи можливості МПП, слід серед них виокремлювати:

участь у МПП дає змогу повніше користуватися перевагами спеціалізації на рівні країни, раціональніше використовувати свої ресурси, збільшувати загальний обсяг виробництва;

виробництво товарів може бути ефективним лише за умов масового виробництва і відповідно витрат, що постійно зменшуються. Місткість же внутрішнього ринку часто є недостатньою для використання переваг великомасштабного виробництва повною мірою. Особливо це стосується невеликих країн;

МПП сприяє повнішому задоволенню потреб населення країни. Інакше багато країн залишились би без товарів, до яких звикло його населення, але власних можливостей для їх виробництва немає або воно нерациональне;

участь у МПП призводить до посилення конкуренції та підвищення якості вітчизняних товарів;

поглиблення МПП є своєрідним фундаментом для політики мирного співіснування та успішного політичного співробітництва країн (наприклад, Європейський Союз).

Слід наголосити, що світове господарство являє собою об'єктивний результат тривалого історичного процесу, який

охоплює не одне сторіччя розвитку, воно являє собою не просто суму національних господарств окремих держав, а глобальну, цілісну систему, всі елементи якої перебувають у взаємодії та взаємозалежності. Історично світове господарство як єдине ціле склалось до початку ХХ століття в результаті втягування в світогосподарські зв'язки більшої частині країн світу. Аналізуючи тенденції розвитку світового господарства на сучасному етапі, необхідно звернути увагу на те, що воно являє собою складну систему, яка характеризується множинністю складових її елементів, багаторівневістю, ієрархічністю.

Досліджуючи тенденції та проблеми розвитку світової економіки на межі II та III тисячоліть, важливо уяснити, що світове господарство характеризується: зростанням інтернаціоналізації економіки на основі поглиблення міжнародного поділу праці; створенням багатогранної системи міжнародних економічних відносин; формування міжнаціональних механізмів регулювання економічних взаємовідносин між країнами. При цьому на процес відтворення у кожній країні впливають діючі у межах національних господарств закони. Міжнародний поділ праці, розвиток світової торгівлі, міграція робочої сили тощо зростаючою мірою залежать від зовнішніх (щодо окремої країни) факторів.

В даний час у світовому господарстві можна виділити три основні групи країн: промислово розвинені країни, країни, що розвиваються та країни перехідної економіки.

Тема 2. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ

План

1. Сутність, передумови та форми міжнародної економічної інтеграції.
2. Утворення та розвиток Європейської економічної інтеграції. Перспективи України на шляху європейської інтеграції.
3. Міжнародні інтеграційні об'єднання країн. Участь України в регіональних інтеграційних об'єднаннях.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Питання для самоконтролю

1. Які об'єктивні закономірності виникнення міжнародної економічної інтеграції?
2. Яким чином пов'язані поняття «інтернаціоналізація» та «інтеграція»?
3. Яких форм набуває міжнародна економічна інтеграція в процесі своєї еволюції?
4. Наведіть приклади інтеграційних угруповань у різних країнах світу, які мають на меті створення зони вільної торгівлі, митного союзу, спільного ринку.
5. Членом яких економічних угруповань є Україна?
6. Які етапи в своєму розвитку проходить ЄС, охарактеризуйте їх?
7. Назвіть особливості європейської економічної інтеграції.
8. Які країни входять до ЄС?
9. Які передумови обумовлюють євро інтеграційні можливості України?
10. Які переваги надає Україні входження в міжнародні інтеграційні угруповання?

Практичні завдання

1. Складіть історичну хронологію виникнення ЄС. Проаналізуйте зміст та завдання основних етапів виникнення ЄС.
2. Проведіть компаративістський аналіз (за складом учасників, умовами створення, характером та метою об'єднання, обсягом торговельних операцій) основних інтеграційних організацій: АСЕАН, МЕРКОТУР, НАФТА, СНД.
3. Виявіть позитивні та негативні наслідки при обранні Україною курсу або на укладання угоди Європейської асоціації вільної торгівлі, або участі в Митному союзі держав СНД.
4. Якщо в інтеграційному угрупованні об'єднуються країни з різним рівнем економічного розвитку, проаналізуйте

переваги кожної із країн.

5. Розробіть можливі сценарії змін економічної ситуації (інтереси споживачів та виробників, конкуренція на внутрішньому ринку, можливості зовнішньоекономічної діяльності, зміни витрат на виробництво, якості продукції, застосування інновацій) в Україні, якщо скасовується імпордне мито та встановлюються імпортні квоти на куряче м'ясо.

Тестові питання

1. *Об'єктивний процес зближення країн світу та їхніх суб'єктів у всіх сферах людського життя на основі спільності загальнолюдських інтересів називається:*

- а) економічна інтеграція;
- б) глобалізація;
- в) інтернаціоналізація;
- г) регіоналізація;
- д) усі процеси в цілому.

2. *Назвіть початкову стадію регіонального інтеграційного процесу:*

- а) зона преференційної торгівлі;
- б) вільний торговельний простір;
- в) спільний ринок;
- г) економічний союз;
- д) проведення референдуму в країнах.

3. *Яка ознака притаманна «митному союзу»:*

- а) передача зовнішньополітичного регулювання на наднаціональний рівень;
- б) встановлення квот всередині союзу;
- в) установа єдиних митних тарифів щодо третіх країн;
- г) уніфікація законодавства в межах певного союзу;
- д) ліквідація митних тарифів?

4. *Що є головною рисою вільного торговельного простору:*

- а) усунення обмежень на імміграцію, еміграцію та пере-
ливання;
капіталу через кордони;
- б) спільна торговельна політика по відношенню до кра-
їн, що не входять до торговельного простору;
- в) кожна країна проводить свою власну політику по від-
ношенню до країн, що не є членами вільного торговельного
простору;
- г) відсутність обмежень на торгівлю?

5. *Що не є цілями організації європейського економічно-
го співробітництва:*

- а) встановлення єдиного валютного курсу;
- б) зняття обмежень на шляху переміщення товарів;
- в) об'єднання економічного потенціалу;
- г) поліпшення торговельних відносин;
- д) створення єдиного правового простору?

6. *Який виконавчий орган Європейського Союзу має пра-
во подавати на затвердження Раді міністрів проекти законів:*

- а) суд Європейського Співтовариства;
- б) європейський парламент;
- в) комісія Європейського Співтовариства;
- г) європейська рада.
- д) національні парламенти країн?

7. *Вкажіть вищий керівний орган Європейської асоціа-
ції вільної торгівлі:*

- а) парламент;
- б) Європейська рада;
- в) Консультативна рада;
- г) Рада Економічної Взаємодопомоги;
- д) Рада міністрів ЄС.

8) Яка з форм економічної інтеграції передбачає відмову від більшості суверенних прав?

- а) валютний союз;
- б) економічний союз;
- в) зона вільної торгівлі;
- г) повна економічна інтеграція;
- д) преференційна торговельна угода.

9. За яких умов створення зони вільної торгівлі може мати негативні наслідки:

- а) при виробництві національним виробником неконкурентноспроможної продукції.
- б) при вільному переміщенні передових технологій;
- в) при виробництві якісних товарів, що відповідають вимогам світового ринку.
- г) при вільному переміщенні робочої сили.
- д) при проведенні учасником зони вільної торгівлі самостійної економічної політики відносно третіх країн?

10. Яку особливість має Північноамериканська угода вільної торгівлі на відміну від загальноприйнятих умов вільної торгівлі:

- а) повністю відсутні тарифи в торгівлі між країнами членами;
- б) частиною угоди є про торгівлю є визначення умов руху інвестицій;
- в) раціоналізація процедури митного контролю;
- г) єдина форма свідоцтва про походження товару;
- д) необхідність дотримання встановлених стандартів якості?

Список рекомендованої літератури

Андрійчук, В. Г. Ідентифікація Україною європейських соціально-економічних стандартів: реальний стан та шляхи досягнення [Текст] / В. Г. Андрійчук, Є. В. Хрупов // Економічний

часопис-XXI. – 2011. – № 3-4. – С. 6-9.

Економічна безпека держави: сутність та напрями формування [Текст] : монографія / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, С.М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.С. Шевченко. –Х.: Право, 2009. – 312 с.

Глобалізація та регіоналізація: виклики для економіки України: колектив. монографія [Текст] : монографія / Р.С. Білик, О.В. Гаврилюк, В.Л. Євдокименко та ін.; Чернів. Нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці: ЧНУ, 2010. – 520с.

Економічна теорія. Міжнародна економіка [Текст] : підручник / [В. М. Тарасевич та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Тарасевича. - К. : Знання, 2012. – 143 с.

Кордон, М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України [Текст] : навч. посібник / М. В. Кордон. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 172 с.

Міжнародна економіка [Текст] : навч. посіб. / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, І. М. Камінська та ін.; за заг. ред. С.М. Макухи. – Х. : Право, 2012. – 192 с.

Міжнародна економіка [Текст]: навч. посіб. / Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Лебедева В.К. та інші / за ред. А.О. Задой та В. М. Тарасевича. – Д. : Вид-во ДУЕП, 2010. – 339 с.

Мировая экономика и международные экономические отношения : учебное пособие / коллектив авторов ; под ред. Л.С. Шаховской. — М. : КНОРУС, 2013. — 256 с.

Методичні поради до семінарського заняття

Одним із факторів, що визначає основні шляхи та напрями розвитку світового господарства, є утворення міжнародних інтеграційних угруповань, які є поглибленням та особливим етапом процесу інтернаціоналізації господарського життя. Ця тема є ключовою для поняття закономірностей функціонування та перспектив розвитку світового господарства, тому потребує особливої уваги. Перш за все необхідно надати визначення міжнародної інтеграції як об'єктивного процесу зближення країн світу та їхніх суб'єктів у всіх сферах людського життя на основі спільності загальнолюдських інтересів. Міжнародна економічна інтеграція характеризується взаємним спле-

тінням економік різних країн, проведенням узгодженої державної політики як у взаємних економічних відносинах, так і у відносинах з третіми країнами. Важливо з'ясувати об'єктивні передумови виникнення міжнародної інтеграції. До них відносяться поглиблення міжнародного розподілу праці, соціально-економічна однорідність національних підприємств, достатньо близький рівень економічного розвитку груп країн, тісне переплетіння національних економічних процесів на мікро та макро рівнях, тривалий період співробітництва, спільні кордони і умови розвитку, наявність транспортно-комунікаційних можливостей, спільність культурних та історичних традицій, цілеспрямована діяльність державних органів та партій країн щодо інтеграційних процесів, об'єктивна необхідність спільного вирішення глобальних проблем людства. Всього в світі нараховується близько 20 міжнародних економічних об'єднань інтеграційного типу, які охоплюють основні регіони і континенти земної кулі. Подумайте самостійно над питанням – з якою метою створюються міжнародні економічні інтеграційні угруповання та які функції вони реалізують? При цьому зверніть увагу на загальні та специфічні функції різних інтеграційних організацій. Важно зрозуміти, що вступ до економічної інтеграції повинен мати переваги як для окремої країни, так і для групи країн. Але треба зрозуміти, що інтеграція може мати негативні наслідки. Так для більш відсталих країн це може привести до відтоку ресурсів, їх перерозподілу на користь більш сильних партнерів. Крім того наявність олігопольної змови між ТНК країн-учасниць спонукає до підвищення цін.

Подальший розгляд закономірностей економічної інтеграції передбачає визначення її форм та етапів. У своєму розвитку міжнародна економічна інтеграція проходить ряд етапів, кожен з яких передбачає більш широку інтеграцію і має свої особливості. Так, зона преференційної торгівлі виникає в разі, коли дві або декілька країн зменшують взаємні тарифи з імпорту товарів, зберігаючи рівень тарифів в торгівлі з іншими країнами. Найбільш показовим історичним прикладом такої форми інтеграції є преференційна система Британського співтовариства (з 1932 р.), що об'єднувала 48 держав. У зонах вільної торгів-

влі діє особливий пільговий торговельний режим для країн-учасниць за рахунок усунення внутрішніх тарифів при їх збереженні в торгівлі з іншими країнами. Типовими прикладами є Європейська асоціація вільної торгівлі (1960 р.), Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА). Наступною сходинкою міжнародної економічної інтеграції є митний союз – це угода двох або декількох держав, що передбачає усунення внутрішніх тарифів та встановлення спільного зовнішнього тарифу. Угоди про створення митного союзу діяли у Бенілюксі (з 1948 р.), В Європейському союзі (з 1968 р.) Митний союз перетворюється у спільний ринок з усуненням будь-яких обмежень на переміщення товарів, послуг, а також виробничих факторів – капіталу і робочої сили. У рамках спільного ринку забезпечується вільний рух не тільки товарів, а й послуг, капіталів та громадян (робочої сили). Такі умови економічних взаємовідносин у цілому характерні для Європейського союзу. Передумови переходу до спільного ринку створює митний союз, оскільки він ліквідує митні податки між державами-учасницями і розробляє єдину торговельну політику щодо третіх країн. Проте для створення спільного ринку лише цього недостатньо, оскільки потрібно вирішити ще декілька надзвичайно важливих завдань. Виявить їх в процесі самостійної роботи над темою. Побудова спільного ринку повинна завершитися створенням справді єдиного економічного, правового та інформаційного простору і дати імпульс для переходу до якісно нової сходинки економічної інтеграції – економічного союзу. Дуже важливим є розуміння того, що в економічному союзі вільний рух факторів і результатів виробництва доповнюється гармонізацією внутрішньої та зовнішньої економічної політики. В країнах-учасницях функціонує, як правило, єдина грошова одиниця. Це вже не тільки створення єдиної торговельної зони, але і здійснення виробничої інтеграції. Економічна інтеграція потребує не тільки єдиної економічної політики, а і уніфікація законодавчої бази в сфері податкової системи, трудового законодавства та таке ін. Зверніть увагу, що всі етапи розвитку інтеграції в повному обсязі пройшла саме Європа. З огляду на це, а також на географічне положення України саме європейська економічна інтеграція

стає найбільш доцільним її орієнтиром. Але треба підійти до вирішення цього питання на основі чітких розрахунків перспектив та наслідків.

Міжнародна економічна інтеграція не обмежується процесами, що відбуваються тільки в Європі. Існують інтеграційні об'єднання в інших сегментах світової економіки. Зверніть увагу на такі як НАФТА – Північноамериканська угода про вільну торгівлю; МЕРКОСУР – Спільний ринок країн Півдня Америки; АТЕС – Азійсько-Тихоокеанське економічне співтовариство; АСЕАН – Асоціація країн Південно-Східної Азії Вони виникають внаслідок геополітичних змін останніх десятиліть. Оскільки процес інтернаціоналізації не зупиняється, тому ми є свідками виникнення нових угруповань, приміром БРІКСу, Євразійського Союзу. Завжди цікавим є аналіз умов, протиріч та перспектив виникнення таких інтеграційних організацій, оскільки це дозволяє осмислити важливі перспективи інтеграційних процесів для України, яка не може залишатися поза них. Основні питання вибору вектору інтеграції породжують глибокі політичні суперечності в країні. Саме тому зовнішньоекономічна політика України повинна бути зрозумілою, економічно доцільною та політично виваженою. Вивчення даної теми надає необхідні знання для глибшого наукового розуміння не тільки економічних, але і правових перспектив подальшої орієнтації країни у міжнародній економіці.

3. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТУ ПРИ ВИВЧЕННІ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

ОФІЦІЙНІ САЙТИ

‣ <http://rada.gov.ua/> Офіційний сайт Верховної Ради України.

‣ <http://www.president.gov.ua/ru/> Офіційна сторінка Президента України.

‣ <http://www.ebrd.com> – Офіційний сайт Європейського банку реконструкції і розвитку.

‣ <http://www.kmu.gov.ua/> Сайт Кабінету Міністрів України пропонує офіційну інформацію Уряду України, статистику.

‣ <http://www.me.gov.ua/> Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

‣ <http://www.mfa.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України.

‣ <http://www.minfin.gov.ua/> Сайт Міністерства фінансів України поряд з іншою офіційною інформацією пропонує відвідувачам Бюджет України, дослідження та огляди, публікації, закони, укази Президента, Постанови Кабінету Міністрів, скорочений зміст журналу “Фінанси України”.

‣ <http://www.oecd.org> – Офіційний сайт Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР).

‣ <http://www.bank.gov.ua/> Офіційний сайт Національного банку України.

‣ <http://www.oecd.org> – Офіційний сайт Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР).

‣ <http://www.ncee.net/> Сайт National Council on Economic Education (США).

‣ <http://www.nato.int/home-ukr.htm> – Офіційний сайт Організації Північноатлантичного договору (НАТО).

‣ <http://www.ukrstat.gov.ua> – Офіційний сайт Державного комітету статистики України.

‣ <http://www.unecse.org> – Офіційний сайт Європейської

економічної комісії.

‣ <http://www.imf.org/external/russian/index.htm> / Сайт МВФ, офіційна інформація, статистика;

‣ <http://www.wto.org>. / Сайт Світова організація торгівлі, офіційна інформація, статистика;

‣ www.un.org / Організація об'єднаних націй, офіційна інформація, статистика;

‣ www.uncitral.org / Комісія ООН з права міжнародної торгівлі, офіційна інформація, статистика

‣ www.unctad.org / Комісія ООН з торгівлі та розвитку, офіційна інформація, статистика,

‣ www.worldbank.org / Світовий банк, офіційна інформація, статистика.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ САЙТИ

‣ <http://www.kontrakty.com.ua/> Український діловий щотижневик “Галицькі контракти” подає ділові новини, статті та матеріали з фінансів, економічної теорії і практики тощо.

‣ <http://www.investgazeta.net/> Українська інвестиційна газета “Інвестгазета” – всеукраїнський фінансово-економічний тижневик. Це професійне ділове видання, що висвітлює питання та проблеми вітчизняного бізнесу, світових ринків, перспектив залучення інвестицій. Подає новини фінансового та фондового ринків, інформацію про діяльність компаній, банків, аналітичні огляди, рейтинги, практичні рекомендації з менеджменту та маркетингу.

‣ <http://www.intellect.org.ua/> Інтернет-портал аналітичних центрів України надає аналітичним центрам право публікувати свої матеріали (новини, аналітичні огляди, прогнози). За матеріалами сайту проводяться дискусії; відвідувачі сайту мають можливість залишити свої коментарі.

‣ <http://www.finance.com.ua/> На сайті подається огляд валютного та аграрного ринків, фондового ринку України, Росії та країн дальнього зарубіжжя, готівкових та офіційних курсів валют, фінансові результати діяльності банків, українські та світові індекси фондового ринку, динаміка, графіки та таб-

лиці.

‣ <http://www.niss.gov.ua> – Сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентіві України.

‣ <ftp://web.nlau.net> локальна комп'ютерна мережа академії, де надається додаткова літератури для самостійної роботи студентів.

4. ЗАПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття світової економіки.
2. Предмет світової економіки.
3. Структура світової економіки.
4. Поняття інтернаціоналізації, інтеграції, транснаціоналізації, глобалізації.
5. Суб'єкти міжнародної економіки та об'єкти міжнародної економіки.
6. Сутність, форми та фактори міжнародного поділу праці. Спеціалізація та кооперування.
7. Етапи розвитку світового господарства.
8. Основні риси сучасної міжнародної економіки.
9. Форми міжнародних економічних відносин: міжнародна торгівля, міжнародний рух капіталу, міжнародна трудова міграція, світова валютна система.
10. Рівні міжнародних економічних відносин.
11. Сутність і структура середовища міжнародних економічних відносин.
12. Вплив географічних і природно-кліматичних факторів на розвиток міжнародних економічних відносин.
13. Вплив правового, політичного та економічного середовища на ведення міжнародного бізнесу. Соціокультурна складова міжнародних економічних відносин.
14. Класифікація країн світу за рівнем соціально-економічного розвитку та її критерії.
15. Міжнародні інтегральні оцінки економічного розвитку країн.
16. Загальна характеристика соціально-економічного розвитку промислово розвинених країн.
17. Особливості функціонування національних економік США, ЄС та Японії.
18. Загальна характеристика соціально-економічного розвитку країн, що розвиваються, в цілому та за підгрупами: НІК, ОПЕК, КНР, країни Латинської Америки, найменш розви-

нені країни світу.

19. Загальна характеристика соціально-економічного розвитку країн з перехідною економікою.

20. Оцінка соціально-економічного розвитку України. Визначення місця України в сучасній системі світового господарства.

21. Поняття міжнародної торгівлі. Форми міжнародної торгівлі: експорт, імпорт, реекспорт і реімпорт.

22. Теорії зовнішньої торгівлі: меркантилізм; теорія абсолютних переваг; теорія порівняльних переваг; теорія Хекшера-Оліна; парадокс Леонтьєва; теорія конкурентних переваг М.Портера; концепція «життєвого циклу товару».

23. Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі. Показники участі країни у міжнародній торгівлі.

24. Основні торговельні партнери України. Товарна структура зовнішньої торгівлі України.

25. Основні методи державного регулювання зовнішньої торгівлі. Протекціонізм та політика вільної торгівлі.

26. Поняття та функції мита. Види мит. Наслідки встановлення мита для споживачів, виробників, державного бюджету та економіки країни в цілому.

27. Зовнішньоторговельна політика України. Наслідки вступу України до СОТ.

28. Міжнародний рух капіталу: сутність, причини і форми.

29. Сутність та шляхи покращення інвестиційного клімату країни. Офшорні зони.

30. Поняття та характерні риси світового ринку позичкових капіталів.

31. Міжнародна трудова міграція: сутність, причини, форми.

32. Міжнародне співробітництво у виробничих та науково-технічних сферах.

33. Роль і значення ТНК у міжнародному виробництві.

34. Поняття «спеціальна (вільна) економічна зона». Основні типи СЕЗ. Особливості створення і функціонування СЕЗ

у транзитивних країнах.

35. Сутність, функції та складові елементи світової валютної системи, її еволюція. Валютний курс.

36. Міжнародні розрахунки: сутність, чинники. Способи платежу та форми міжнародних розрахунків.

37. Платіжний баланс. Розрахунковий баланс. Торговий баланс. Принципи побудови платіжного балансу.

38. Міжнародна економічна інтеграція: сутність, передумови, цілі. Стадії економічної інтеграції.

39. Глобальні проблеми сучасності. Поняття та передумови створення міжнародних економічних організацій. ООН, СОТ.

40. Вплив глобалізації на соціально-економічний розвиток України. Участь України у вирішенні глобальних проблем. Історія, ефективність та перспективи співробітництва України з міжнародними економічними організаціями.

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Кафедра економічної теорії використовує такі критерії при проведенні заліку з відповідних навчальних дисциплін, що вивчаються студентами заочного відділення.

Навчальна дисципліна	Вид контролю	Критерії
«Світова економіка та міжнародні економічні відносини»	Залік	<p>«Зараховано»: виконання студентами програми навчальної дисципліни на достатньому рівні, про що свідчать:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) активна робота на семінарських заняттях; 2) виконання завдань, рекомендованих для самостійної роботи; 3) аргументовані відповіді на заліку; 4) уміння самостійно формулювати висновки, використовувати отримані знання при аналізі практичного матеріалу <p>«Не зараховано»: виставляється студентові, який не виконав програму курсу та не володіє навчальним матеріалом.</p>

Навчальне видання

Електронне видання

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СВІТОВА ЕКОНОМІКА
ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ
ВІДНОСИНИ”**

(галузь знань 0302 «Міжнародні відносини»,
освітньо-кваліфікаційний рівень – «Бакалавр»,
напрямок підготовки – 6.030202 «Міжнародне право»)

для студентів заочної форми навчання

У к л а д а ч і: О. А. Гриценко,
Л. В. Нечипорук

Відповідальний за випуск *Л. С. Шевченко*